

ความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ที่มีผลต่อการสร้าง
ความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ของ จังหวัดจันทบุรี
Spatial Biological Diversity Affecting Food Security Creating
of the Ethnic's Chong in Chanthaburi Province.

วงธรรม สรรณะ, นักรบ เลียรอ้า, ชูวงศ์ อุบาลี, จุตินันท์ ขวัญเนตร

Wongtham Sarana, Nakrob Tianam, Chuwong Ubalee, Jutinun Kwannate

หลักสูตรรัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

41 หมู่ที่ 5 ถนนสุขุมวิท อำเภอเมืองจันทบุรี จันทบุรี 22000

Political Science Program Faculty of Humanities and Social Sciences

Rambhai Barni Rajabhat University 41 M 5 Sukhumvit Road,

Mueang Chanthaburi District 22000

*Corresponding author Email: wongtham.s@rbru.ac.th

(Received: June 28, 2020; Revised: July 24, 2020; Accepted: September 30, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้เสนอเกี่ยวกับการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ ที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ของ จังหวัดจันทบุรี เป็นชาวพื้นบ้านดั้งเดิมที่อาศัยอยู่บริเวณภูเขาและป่า เป็นการวิจัยใช้การวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research (PAR)) แบบสหวิทยาการ (Transdisciplinary) ผสมผสานระหว่างสาขาวิชาต่าง ๆ และการมองแบบบูรณาการอย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะในด้านการผลิตและความมั่นคงทางอาหาร

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ของ วิธีการผลิตอาหารแบบเรียบง่าย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ลักษณะอาหารส่วนใหญ่ เป็นอาหารแห้ง การเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ 1. นโยบายรัฐส่วนกลาง สัมปทานป่าไม้ และการกำหนดพื้นที่การเข้าใช้ประโยชน์จากป่า การไหลบ่าของวัฒนธรรมอาหารสมัยใหม่ และการพัฒนาสู่การเป็นอุตสาหกรรม และ 2. การเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากมนุษย์และธรรมชาติ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1. ภาครัฐในส่วนกลางควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นฐานการผลิตอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะทรัพยากรการผลิตในระดับชุมชนบนพื้นฐานของการให้สิทธิแก่ชุมชนในการจัดการ และการพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางอาหารด้วยตัวของชุมชนเอง

2. ภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการผลิตอาหารที่พึ่งพาความหลากหลายเชิงพื้นที่ผ่านวัฒนธรรมประเพณีภายในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้วัฒนธรรมการผลิตอาหารดำรงอยู่ และเป็นการช่วยรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่

คำสำคัญ: ความมั่นคงทางอาหาร, กลุ่มชาติพันธุ์ของ, ความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่

Abstract

This paper aimed to spatial biological diversity effecting to create the food security of the ethnic's Chong in Chanthaburi Province. The area study is mountain and forest. The methodology was 2 forms:-1. Participatory Research by searching for a commitment approach among researchers and ethnic groups and 2. Transdisciplinary Research combining various disciplines and integrated as a whole, especially in terms of food production and creating food security.

The results showed that Chong, the simple way of producing food by using community resources and dried spicy food. Biodiversity spatial effects to create food security. The causes of changes caused by 2 factors. 1. The state public policy, Forest concession, the utilization of forest areas, the modern food culture and the industrialization and 2. natural change caused by human and nature itself.

Suggestion Policy 1. The central government should promote the conservation of resources is a major production base, especially the production resources at the community level on the basis of grants management community and the development of food resources with the community. 2. The local government should promote local food production in spatial diversity through cultural traditions within the community. This will allow the production of food culture existed and preserve natural resources in another way.

Keywords: food security, ethnic, spatial biodiversity

ที่มาและความสำคัญ

ร่องรอยด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจันทบุรี เป็นหลักฐานยืนยันการเป็นชุมชนโบราณ (แต่อาจจะมีชุมชนตั้งหลักแหล่งอยู่ก่อนแล้ว) หลักฐานที่พบสามารถยืนยันได้ว่าจังหวัดจันทบุรี มีอายุอยู่ราวพุทธศตวรรษที่ 11 ต่อมาขยายเป็นชุมชนขนาดใหญ่ระดับเมือง โดยมีหลักฐานคือ ร่องรอยการตั้งถิ่นฐานปรากฏขึ้นทั่วบริเวณวัดทองทั่ว รวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียง เช่น ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบหน้าเขาสะพาน มีคลองที่ชื่อว่า “คลองนารายณ์” ที่ไหลจากเขาสะพานและผ่านไปออกสู่มแม่น้ำจันทบุรี และมีหลักฐานอื่น ๆ ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนอย่างน้อย 4 แห่ง ได้แก่ 1. เนินโบราณสถานวัดเพนียด (ร้าง) 2. โบราณสถานเพนียด 3. เนินโบราณสถานใกล้วัดทองทั่วและ 4. เนินโบราณสถานวัดสมภาร (ร้าง) สันนิษฐานได้ว่า ชุมชนที่กล่าวถึงมีการตั้งถิ่นฐานของชาวบ้านซึ่งดำรงอยู่ในรูปแบบสังคมเกษตรกรรม

หลักฐานและร่องรอยทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี ศิลปะ สถาปัตยกรรม เป็นร่องรอยทางวัฒนธรรม ร่วมสมัยของขอม มีคติความเชื่อทางศาสนา ประกอบด้วยศาสนาพราหมณ์ ศาสนาพุทธ การนับถือผีของชนพื้นเมืองที่เรียกว่า “ชาวซอง” เป็นชาวพื้นเมืองจันทบุรี ที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่ป่าและภูเขา มีการดำรงชีวิตแบบชุมชนเปิด มีการคมนาคมทั้งทางบกและทางทะเล ติดต่อกับชุมชนภายนอก

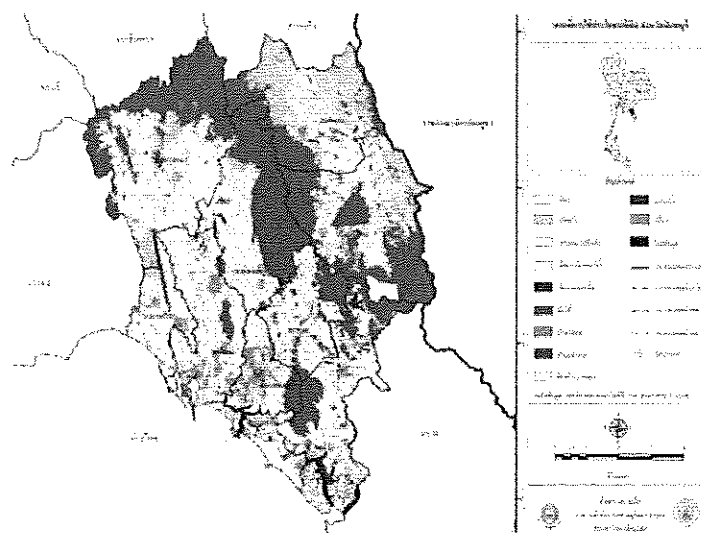
การอาศัยอยู่ท่ามกลางแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ เขาสะพานและแม่น้ำจันทบุรี เป็นพื้นที่ลุ่ม เหมาะสมกับการทำเกษตรกรรม นำมาสู่ตำนานพื้นเมืองที่เรียกว่า “เมืองเพนียด” หรือ “เมืองนางกาไว” มีระบบการปกครองที่มีกษัตริย์เป็นเจ้าเมือง (งานยุทธศาสตร์และแผนงานสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี, 2558: ออนไลน์) ราวพุทธศตวรรษที่ 18 ปรากฏชื่อ “เมืองจันทะบูร” หรือ “จันทบูร” ในฐานะประเทศราช ที่ตั้งของเมืองสันนิษฐานว่า ย้ายจากเมืองเพนียดมาตั้งถิ่นฐานบริเวณบ้านหัววัง ตำบลพุงทะเลลาย ทางฝั่งตะวันออกของแม่น้ำจันทบุรี

ต่อมาราวประมาณพุทธศตวรรษที่ 20 พบว่ามีการขยายตัวของชุมชนไปอาศัยตามลุ่มน้ำ และมีการตั้งชุมชนสำคัญขึ้นใหม่คือ “ชุมชนบ้านลุ่ม” เป็นพื้นที่ในการสร้างเมืองจันทบุรี ปรากฏหลักฐานเมื่อคราวกรุงศรีอยุธยาแตก สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ยกทัพมาตีเมืองจันทบุรีเพื่อรวบรวมไพร่พล ณ บ้านลุ่ม

ราวปี พ.ศ.2377 การสร้างเมืองจันทบุรี ในสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 3 เกิดจากกรณี “ไทยรบกับญวน” เมืองจันทบุรีเป็นหัวเมืองตะวันออกที่อยู่ใกล้ชิดกับเขตญวน จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างป้อมค่ายเมืองพร้อมกับสร้าง “วัดโยธานิมิต” เป็นวัดประจำเมือง เมื่อสร้างเสร็จ

รัฐบาลได้ให้ราษฎรย้ายไปอยู่ที่เมืองใหม่ ชื่อว่า “ค่ายเนินวง” จนถึงในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้โปรดฯ ให้ย้ายมาอยู่ที่บ้านลุ่มที่เก่าดังเดิม (สินธุ์ชัย ศุกรเสฟ และคณะ, 2558)

ภาพประกอบที่ 1 พื้นที่จังหวัดจันทบุรี

ที่มา: ศูนย์ข้อมูลภูมิศาสตร์สารสนเทศศาสตร์คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2558: ออนไลน์)

ประวัติความเป็นมาทำให้ทราบประวัติความเป็นมาของ “จันทบุรี” ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับ 1,000 ปี ปรากฏถึงความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ (Multi Biological Area-based) อย่างเห็นได้ชัดหลักฐานทางโบราณคดีสะท้อนให้เห็นว่า ผู้คนในยุคโบราณ เลือกที่ตั้งเมืองตามความเหมาะสมในการดำรงชีวิต ดังจะเห็นได้จากความหลากหลาย การขยายตัวของชุมชน การอพยพย้ายถิ่นฐานจากที่เดิมไปสู่ที่แหล่งใหม่ มีการติดต่อสื่อสาร การไปมาหาสู่ทั้งทางบกและทางน้ำ การดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรมแบบเรียบง่ายใช้เทคโนโลยีต่ำ อาศัยการเก็บของป่าในการทำอาหาร

ความหลากหลายของที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดจันทบุรี สามารถจำแนกพื้นที่ออกเป็น 6 ลักษณะคือ (สินธุ์ชัย ศุกรเสฟ และคณะ, 2558)

1. พื้นที่ตามชายฝั่งทะเล เช่น ในเขตอำเภอท่าใหม่ อำเภอแหลมสิงห์ และอำเภอขลุง
2. พื้นที่ตามลุ่มแม่น้ำลำคลอง เช่น แม่น้ำจันทบุรี คลองสระบาป คลองใหญ่
3. พื้นที่ป่าเขา เช่น เทือกเขาบรรทัด ภูเขาสระบาป เขาคิชฌกูฏ เขาชะเมา

4. พื้นที่เรือกสวนไร่นา เช่น พื้นที่รอบ อำเภอเมือง อำเภอท่าใหม่ อำเภอขลุง อำเภอแก่งหางแมว อำเภอมะขาม อำเภอโป่งน้ำร้อน และอำเภอสอยดาว (ปัจจุบันมีอยู่ทั่วทั้งจังหวัด)
5. พื้นที่น้ำตก เช่น น้ำตกพลิ้ว น้ำตกกระทิง น้ำตกเขาสอยดาวและ
6. พื้นที่ชายแดน เช่น ชายแดนไทย – กัมพูชา

ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และหลักฐานการตั้งถิ่นฐานจึงเป็นเงื่อนไขปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันที่ต้องปรับตัวเรียนรู้ให้สามารถดำรงอยู่ ภายใต้ความเหมาะสมสอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมที่มีความหลากหลาย โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สินธุชัย ศุภรเสพ และคณะ, 2558) ทิวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเงื่อนไขสำคัญ ต่อการเลือกที่ตั้งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและการดำรงอยู่ของกลุ่มชาติพันธุ์โดยใช้ประโยชน์จากทิวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีมาอยู่ก่อน และเกิดเป็นวิถีปฏิบัติอันนำไปสู่การสถาปนาทิวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ เช่น ความเชื่อ ประเพณี หรือการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน (จิรเดช อรชุน, 2555)

ในงานวิจัยชิ้นนี้จะให้ความสำคัญในการดำรงเผ่าพันธุ์ของชาติพันธุ์ โดยเฉพาะในมิติด้าน“การผลิตอาหาร” (Food production) เป็นปัจจัยพื้นฐานปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชีวิตมนุษย์สามารถดำรงอยู่ของชาติพันธุ์ของที่ดำรงอยู่มีวิธีการผลิตอาหารโดยใช้ความสัมพันธ์ของทิวทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและทิวทางวัฒนธรรม มีการปรับตัวให้สามารถดำรงอยู่ได้ เป็นคำถามสำคัญที่ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ของ ซึ่งเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมของจันทบุรีมีการดำรงเผ่าพันธุ์ให้เข้ากับถิ่นที่อยู่อาศัยแบบแตกต่างกันหลากหลายโดย“การสร้างความมั่นคงทางด้านอาหาร” (Food security creation) อย่างไร

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ที่อาศัยในพื้นที่ภูเขาและป่า ในจังหวัดจันทบุรี

นิยามศัพท์

1.ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง ด้านความมั่นคงทางด้านอาหาร ซึ่งในงานศึกษาชิ้นนี้ประกอบด้วย 4 มิติ ความพอเพียง (Foods Availability), การเข้าถึงอาหาร (Food Access), ความสามารถในการใช้ประโยชน์ (Food Utilization) และความมีเสถียรภาพทางอาหาร (Food Stability)

2. กลุ่มชาติพันธุ์ของ หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ภูเขาและป่า ในพื้นที่ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี

3. ความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ หมายถึง ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์ การดำรงชีวิต ที่มีทุนทางธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ประเพณี รวมถึงการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันของชาวชาติพันธุ์ของ

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องความมั่นคงด้านอาหาร

แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงทางอาหาร (Food security) การพัฒนาแนวคิดมาตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 จนในปัจจุบัน (2020) ได้เป็นปัญหาความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่หลายประเทศทั่วโลกกำลังเผชิญและสร้างมาตรการรับมือกับความท้าทายดังกล่าวเพื่อความอยู่รอดของประชากรในประเทศและประชากรโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศกำลังพัฒนาที่ปัญหามีความรุนแรง เป็นผลจากสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกิดวิกฤติด้านพลังงาน สภาพแวดล้อม และความสำคัญของการผลิตพืชอาหารลดลง ทำให้ราคาพืชอาหารสูงขึ้น จนทำให้ประชากรที่ยากจนไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้ (วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. 2555)

ความหมายของแนวคิด “ความมั่นคงทางอาหาร” ถูกพัฒนาให้มีมิติที่ซับซ้อนขึ้นตามพลวัตความเข้าใจของผู้คนในเรื่อง บทบาทของอาหาร หรือแม้แต่ความแตกต่างในแต่ละประเทศและภูมิภาค (วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. 2555) คำนิยามของความมั่นคงทางอาหาร ได้รับการนำมาใช้อ้างอิงและเป็นที่รู้จักมากที่สุดมาจากการประชุมอาหารโลก (World food summit) คือ

“Food security, at the individual, household, national, regional and global levels (is achieved) when all people at all times have physical and economic access to sufficient, safe and nutritious foods to meet their dietary needs and food preferences for an active healthy life”

องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) ได้แบ่งความหมาย ด้านความมั่นคงออกเป็น 4 มิติ คือ (อ้างใน วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. 2555)

ความพร้อมเพียง (Availability) ของปริมาณอาหาร ที่อาจได้มาจากการผลิตภายในประเทศ หรือการนำเข้า รวมถึงความช่วยเหลือด้านอาหาร

การเข้าถึง (Access) ทรัพยากรที่พอเพียงของบุคคลเพื่อได้อาหารที่เหมาะสมและมีโภชนาการ ทรัพยากร รวมทั้งยังหมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกำหนดควบคุมกลุ่มสินค้าหนึ่ง ๆ ภายใต้บริบททางกฎหมาย การเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนที่บุคคลอาศัยอยู่ (รวมถึงสิทธิตามประเพณี เช่น การเข้าถึงทรัพยากรส่วนรวมของชุมชน)

การใช้ประโยชน์ (Utilization) ด้านอาหารผ่านอาหารที่เพียงพอ น้ำสะอาดและการรักษาสุขภาพและสุขอนามัย เพื่อที่จะเข้าถึงภาวะความเป็นอยู่ที่ดีทางโภชนาการ ความต้องการทางกายภาพทั้งหมดได้รับการตอบสนอง โดยนัยยะนี้ความมั่นคงทางอาหาร จึงสัมพันธ์กับปัจจัยนำเข้าที่ไม่ใช่อาหารด้วย และมีมิติสุดท้ายคือ

เสถียรภาพ (Stability) ทางอาหาร ที่ประชาชน ครัวเรือนและบุคคลจะต้องเข้าถึงอาหารที่เพียงพอตลอดเวลา ไม่ต้องเสี่ยงกับการไม่สามารถเข้าถึงอาหาร อันเป็นผลมาจากวิกฤตที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหัน เช่น วิกฤตทางเศรษฐกิจหรือสภาพภูมิอากาศ หรือเหตุการณ์ที่เป็นไปตามวงจร เช่น ภาวะความไม่มั่นคงทางอาหารตามฤดูกาล ในความหมายนี้ความมั่นคงทางอาหาร ครอบคลุมถึงมิติความพอเพียงและการเข้าถึงอาหารด้วย

แนวคิดความมั่นคงด้านอาหารกับการเข้าถึงอาหาร

วิกฤตการณ์อาหารจากความอดอยากที่เกิดขึ้นในทวีปแอฟริกาช่วงกลางทศวรรษที่ 1980 ทำให้หลายฝ่ายเห็นว่าการมีอาหารปริมาณเพียงพอในระดับมหภาคนั้น ไม่สามารถประกันความมั่นคงทางอาหารแก่ประชาชนในระดับครัวเรือน หลายประเทศในทวีปแอฟริกาแม้จะเป็นประเทศผู้ส่งออกอาหารแต่ประชาชนจำนวนมากยังประสบกับปัญหาความอดอยากและหิวโหย ต่อมาได้มีการนำเสนอแนวคิดเรื่อง “สิทธิด้านอาหาร” (Food entitlement) โดยนักเศรษฐศาสตร์ชาวอินเดีย คือ Amartya Sen ซึ่งให้เห็นว่า การขาดแคลนอาหารของประชาชนในหลายประเทศไม่ได้เกิดจากอาหารไม่เพียงพอ แต่เกิดจากการเข้าถึงสิทธิด้านอาหารในทางการเมือง ข้อเสนอของ Sen มีอิทธิพลต่อการขยายแนวคิดความมั่นคงทางอาหารไม่ได้ผูกติดอยู่กับความพอเพียงของอุปทานอาหารในระดับมหภาค แต่ยังเน้นพิจารณาถึงมิติการเข้าถึงอาหารในระดับบุคคลและครัวเรือนด้วย (วีรลพัชร ประเสริฐศักดิ์, 2555)

การเข้าถึงอาหาร คือ การที่ประชาชนมีความสามารถในการเข้าถึงอาหาร โดยการผลิตเองในครัวเรือนหรือซื้อมาบริโภค ดังนั้นประเทศหนึ่งมีอาหารในภาพรวมเพียงพอไม่ได้เป็นการประกันว่าประชาชนทุกคนจะมีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอ ถ้าหากปัญหาความยากจนยังคงมีอยู่เพราะใน

ขณะที่อาหารมีราคาแพงขึ้น ประชาชนบางส่วนก็อาจขาดแคลนอาหารบริโภคได้

ความมั่นคงทางอาหารกับความปลอดภัยทางอาหาร

ในทศวรรษที่ 1990 แนวคิดเรื่องความมั่นคงทางอาหารได้ครอบคลุมไปถึงเรื่องคุณค่าของอาหาร โภชนาการ ความปลอดภัยและความสมดุลทางอาหาร โดยนักวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้หันมาให้ความสำคัญในเรื่องการบริโภคอาหารอย่างมีประโยชน์ ถูกสุขลักษณะ มีคุณภาพและความปลอดภัย เพื่อสุขภาพที่ดีของประชากรโลก งานวิจัยของ Dreze Jean และ Amartya Sen (1989) เรื่อง Hunger and public action ระบุว่า ประเด็นเรื่องสุขภาพและโภชนาการควรถูกนำมาใช้วิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาความอดอยากและภาวะขาดแคลนอาหารของประชาชน ขณะที่องค์การ UNICEF ได้ระบุว่าอาหารเป็นปัจจัยสำคัญของสาเหตุการเกิดภาวะทุพโภชนาการในแม่และเด็ก เกิดจากการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกสุขลักษณะและไม่มีความหลากหลายทางอาหาร

สามารถกล่าวโดยสรุปว่า ความมั่นคงทางอาหาร ประกอบด้วย การมีอาหารเพียงพอ ปลอดภัย และมีคุณค่าทางโภชนาการ เนื่องจากแนวคิดเรื่องความมั่นคงทางอาหาร ถูกพัฒนามาจากความแตกต่างด้านแนวทางการมองปัญหา ทั้งทางกายภาพ ทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยทุกฝ่ายต้องการแก้ไขปัญหา ในทุกระดับทั้งในเชิงโครงสร้าง และความต้องการระบุเป้าหมายของแนวทางการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งเรื่องกระบวนการผลิต การเข้าถึงอาหาร และความปลอดภัยทางอาหาร

แนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์

การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมใดสังคมหนึ่งเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนสองกลุ่มใหญ่ ๆ คือ ชนกลุ่มใหญ่ของสังคมและชนกลุ่มน้อยปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ ดังนี้

1.พฤติกรรมของชนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อชนกลุ่มน้อย

ในแต่ละสังคมย่อมประกอบไปด้วยผู้คนจำนวนมากที่มาจากที่ต่าง ๆ ตามพัฒนาการแห่งการอพยพย้ายถิ่นของมนุษยชาติ สังคมมนุษย์จึงประกอบด้วยชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยอีกหลายกลุ่ม ที่อยู่ร่วมกันมานาน ชนหลายกลุ่มที่อยู่ร่วมกันจะมีการติดต่อไปมาหาสู่กัน ชนกลุ่มใหญ่อาจมีทัศนคติต่อชนกลุ่มน้อยในลักษณะที่แตกต่างกับพฤติกรรมของชนกลุ่มใหญ่ที่มีต่อชนกลุ่มน้อยมีได้หลายแบบดังนี้ (Thomas and Anderson, 1972: อ้างใน ยศ สันตสมบัติ. 2544).

1.1. การทำลายล้าง (Extermination) เป็นความพยายามของชนกลุ่มใหญ่ที่จะแก้ไข

ปัญหาชนกลุ่มน้อยโดยการทำลายล้างชนกลุ่มน้อยให้หมดไปจากสังคม การทำลายล้างชนกลุ่มน้อยมักใช้วิธีกดดันอย่างรุนแรงต่อชนกลุ่มน้อย การทำลายล้างชนกลุ่มน้อยที่เห็นได้ชัดเจนที่สุดคือ การทำลายล้างคนครึ่งสัญชาติหรือชาวยิว

1.2. การขับไล่ (Expulsion) เป็นสถานะที่ชนกลุ่มน้อยไม่อาจอยู่ร่วมกับชนกลุ่มใหญ่ได้เพราะถูกชนกลุ่มใหญ่ทำลายล้างชนกลุ่มน้อยที่เหลือจึงต้องหลบหนีออกจากสังคม

1.3. การแยกออกของการอยู่อาศัย (Segregation) เป็นการจัดสถานที่เฉพาะให้ชนกลุ่มน้อยได้อยู่อาศัย เป็นวิธีการแยกชนกลุ่มน้อยออกจากชนกลุ่มใหญ่ของสังคมอย่างสุขสงบ การแยกออกของการอยู่อาศัย เป็นการอยู่ร่วมกันโดยแยกสถานที่อยู่ การแยกในลักษณะนี้อยู่บนพื้นฐานของการเป็นสมาชิกสังคม มีผลต่อการรักษาเอกลักษณ์ของชนกลุ่มน้อย ทำให้ชนกลุ่มน้อยมีลักษณะที่แตกต่างออกไปจากชนกลุ่มใหญ่ ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลของชนกลุ่มใหญ่ก็สามารถสร้างแรงกดดันต่อชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่แตกต่างกันได้

1.4. บูรณาการ (Integration) เป็นกระบวนการที่ทำให้ลำดับชั้นทางสังคมระหว่างชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยมีความเหมือนกันบูรณาการ ไม่จำเป็นต้องเป็นกระบวนการที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่รวมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่บูรณาการมีนัยยะแห่งการทำให้เกิดรูปแบบของการปรองดองกัน เครื่องกีดขวางทางรูปธรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการแบ่งลำดับชั้นจะถูกทำลายไป แต่เครื่องกีดขวางทางนามธรรมบางอย่างอาจจะยังคงดำรงอยู่ เป็นต้น

1.5. การผสมกลืนกลาย (Assimilation) เป็นกระบวนการที่ทำให้ลำดับชั้นทางสังคมของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยที่มีลักษณะแตกต่างกันกลมกลืนเข้าเป็นลำดับชั้นทางสังคมเดียวกัน การผสมกลืนกลายต้องการภาพแห่งลำดับชั้นเริ่มแรกที่ไม่แบ่งแยก เมื่อการผสมกลืนกลายเกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ความแตกต่างระหว่างลำดับชั้นจะถูกเชื่อมเข้าหากันอย่างสนิท จนกระทั่งลำดับชั้นทางสังคมอย่างใหม่ที่เป็นเอกภาพได้เกิดขึ้น

ความแตกต่างระหว่างบูรณาการกับการผสมกลืนกลายเป็นเรื่องของระดับเท่านั้น การบูรณาการต้องการเพียงให้พลเมืองทุกคน ติดตามที่จะปฏิบัติตามสิทธิของพลเมืองโดยไม่ถูกขัดขวางจากเชื้อชาติศาสนา สัญชาติหรือเพศส่วนการผสมกลืนกลายต้องการตัวเชื่อมผนึก (Amalgamation) หรือการยอมรับร่วมกันของการแต่งงานข้ามลำดับชั้นระหว่างคู่สมรส ที่ฝ่ายหนึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่และอีกฝ่ายหนึ่งเป็นชนกลุ่มน้อย และการยอมรับวัฒนธรรม (Acculturation) หรือการผสมผสานความแตกต่างของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยโดยการยอมรับซึ่งกันและกันที่จะเรียนรู้พฤติกรรมของอีกวัฒนธรรมหนึ่ง

การผสมกลืนกลายที่สมบูรณ์เป็นกระบวนการที่ยาวนานเพราะการเชื่อมผนึกและการยอมรับวัฒนธรรมเป็นเรื่องที่ต้องใช้เวลาพอสมควร การผสมกลืนกลายจะไม่เกิดขึ้น ถ้าบูรณาการระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ยังไม่ปรากฏ เพราะถ้าชนทั้งสองกลุ่มถูกแยกออกจากกันทั้งสองฝ่ายจะไม่มีหนทางที่จะผสมกลืนกลายกันได้

เมื่อชนกลุ่มน้อยอยู่ร่วมกับชนกลุ่มใหญ่ไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันในลักษณะใดจะมีพฤติกรรมต่อเนื่อง (Continuum of behavior) ระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ พฤติกรรมของชนสองกลุ่มที่อยู่ด้วยกันจะมีลักษณะของความต่อเนื่องด้านหนึ่งเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นพฤติกรรมสร้างสรรค์พฤติกรรมก้าวร้าวเป็นความสัมพันธ์แบบต่อต้านกันระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ โดยเริ่มจากการแยกออกของการอาศัย การขับไล่และการทำลายล้าง ตั้งแต่ไม่รุนแรงไปจนถึงกับการใช้กำลังรุนแรง ส่วนพฤติกรรมสร้างสรรค์เป็นความสัมพันธ์แบบผสมผสานปรองดองระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่โดยเริ่มจากบูรณาการ การเชื่อมผนึก และการผสมกลืนกลาย

วิธีการศึกษา

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการไปสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ ได้แก่ ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู ตำบลจันทเขลม อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี เป็นที่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ชอง เป็นเวลา 1 เดือน หลังจากนั้นดำเนินการรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ชองจำนวน 6 คน แต่ละคนเป็นตัวแทนจากแต่ละตำบล โดยเน้นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แนวประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า ใช้แนวคำถามแบบปลายเปิด จากนั้นมีการอภิปรายกลุ่มเฉพาะเพื่อสนทนา แบบดึงความจดจำในอดีตออกมาอย่างอิสระ

สำหรับคำถามปลายเปิดนั้นได้ทำการสัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การดำเนินชีวิต โภชนาการ ความพอเพียงด้านอาหาร รวมถึงผลกระทบอื่น ๆ และในระหว่างการสัมภาษณ์ได้ให้กลุ่มเป้าหมายสาธิตการประกอบอาหาร ทำให้ทราบถึงวัตถุดิบที่นำมาประกอบเป็นอาหารส่วนใหญ่ นำมาจากภายในพื้นที่และบางส่วนมีการจัดซื้อจากตลาดทั่วไป

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว คณะผู้วิจัยได้นำข้อมูลมารวบรวมและจัดกลุ่มเพื่อทำการวิเคราะห์ โดยใช้เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลจะเน้นการตีความและอธิบายความหมายจากข้อมูลการสัมภาษณ์ที่เก็บได้ โดยพิจารณาผ่านความคิดทางทฤษฎีสังคมศาสตร์ในแบบการใช้องค์ความรู้เชิงสหวิทยาการ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2542). เป็นการนำความรู้แขนงต่างๆ

มาใช้ในการวิเคราะห์ สามารถเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบทั้งในด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม วิถีชีวิต การเมือง การปกครอง เป็นต้น

นอกจากนี้จะมีการสังเคราะห์ผลลัพธ์และข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยนั้นจะนำไปสู่การอธิบายเกี่ยวกับ “ความมั่นคงทางอาหาร” ของชาติพันธุ์ของซึ่งเป็นชาติพันธุ์พื้นเมืองดั้งเดิมของจังหวัด จันทบุรี ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม การเมือง

ผลการศึกษา

ผลการวิจัยในภาพรวมของกลุ่มชาติพันธุ์ของ พบว่า ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่า ดำรงชีวิตภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติจากป่าและพืชพรรณที่ปลูกไว้โดยรอบที่อยู่อาศัยเพื่อนำมาประกอบอาหาร เช่น พริกชี้หนู เป็นวัตถุดิบที่สำคัญสำหรับการประกอบอาหาร ผลมะอึก เป็นพืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติมีรสเปรี้ยวนิยมนำมาใส่ในน้ำพริก หรือ หั่นใส่กับน้ำปลายอดหวาย เป็นพืชที่ขึ้นเองตามธรรมชาติในพื้นที่ป่า การที่ชาวบ้านถางป่าและนำพื้นที่มาทำไร่ทำสวนทำให้ยอดหวายเติบโตในพื้นที่สวน ชาวช่องจะนำหวายมาทำอาหาร เช่น แกงหวาย ภาษาของเรียกว่า “ชี่วพุดเจด” เป็นการนำยอดหวายอ่อนที่หาได้จากในพื้นที่มาต้มและปรุงรสชาติและใส่ใบมะกรูด“เตี๋ยนนี้ทำสวนใช้สารเคมี พวกบอน หวายนี้ หากินยาก” (กลุ่มชาวบ้านหมู่ที่ 6 ตำบลตะเคียนทอง.สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2561)

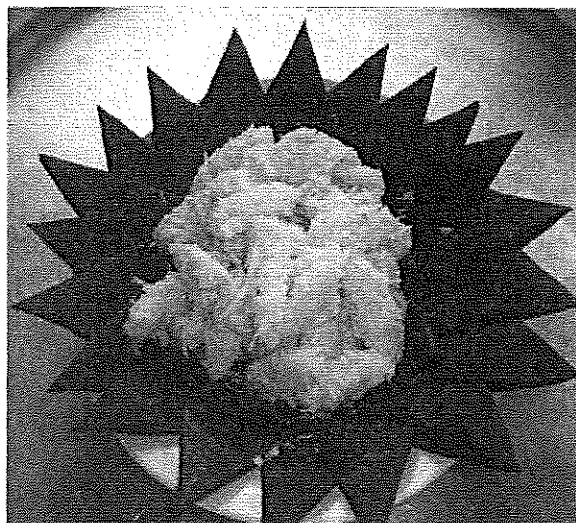

ภาพประกอบที่ 2 แกงหวาย ภาษาของเรียกว่า “ชี่วพุดเจด”

ใบคลุ้ม ที่ขึ้นอยู่ริมลำธารกลุ่มชาติพันธุ์ของนิยมนำใบมาใช้ห่อขนม เช่น ขนมป็อก ส่วนเปลือกของลำต้นจะนำมาจักสานเป็นเครื่องใช้ นอกจากนั้นยังมีวัตถุดิบ อื่น ๆ ที่เป็นส่วนประกอบของอาหารและสมุนไพร โดยชาวขอนำมาปลูกเอาไว้ เช่น ใบยี่หระ ไพธาว เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีวัตถุดิบ เช่น เนื้อปลา เนื้อสัตว์ ที่นำมาแปรรูปโดยการตากแห้งเก็บไว้ เมื่อต้องการจะบริโภคจะนำมาประกอบเป็นอาหาร “เนื้อสัตว์ก็มีปลาเป็นหลักเอาไปปิ้ง ย่าง หรือแกง ..หากินได้แถวป่าพวกกล้วย หัวเผือก หัวมัน กลอย และผลไม้อื่น ๆ เหลือเพื่อให้เก็บมากิน แล้วก็มีที่ปลูกไว้มั่ง ไม่ได้ขายหรอก พวก บวบ น้ำเต้า มะเขือ พริก พวกนี้หวาน ๆ เอามันก็ขึ้นแล้ว” (ไสว, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561)

ชาติพันธุ์ของยังมีวัตถุดิบที่สำคัญ คือ ข้าวเจ้า ที่นำมาหุงเพื่อรับประทานร่วมกับ น้ำพริก นอกจากนั้นยังมีการแปรรูปข้าวเจ้าให้เป็นแป้ง มีการม่แป้งด้วยหินเพื่อให้ได้วัตถุดิบสำหรับผลิตเป็นขนม เช่น ขนมควยลิง ขนมต้มขาวต้มแดง ที่มักทำขึ้นเพื่อเซ่นไหว้สิ่งศักดิ์ที่เคารพนับถือแล้วนำมาบริโภคในภายหลัง แต่ในปัจจุบันชาวขอนิยมนำม่แป้งเพื่อทำขนมอีก เนื่องจากแป้งที่เป็นวัตถุดิบสำหรับทำขนมนั้นสามารถหาซื้อได้ทั่วไปในตลาดการค้า รวมทั้งการเพาะปลูกทำนาข้าวแทบไม่มีให้เห็นในพื้นที่เนื่องจากชาติพันธุ์ของดั้งเดิมค่อย ๆ ลดลง คงเหลือแต่ลูกหลานที่พากันอพยพไปทำงานต่างพื้นที่และกลับมาเยี่ยมเยียนครอบครัวเป็นครั้งคราวเท่านั้น (ไสว, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561)

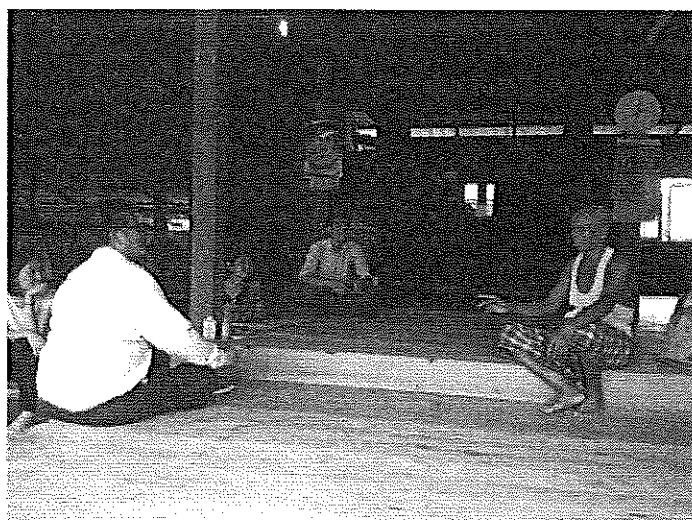

ภาพประกอบที่ 3 ขนมควยลิง

อาหารที่กลุ่มชาติพันธุ์ของเป็นอาหารที่มีกระบวนการผลิตง่ายโดยใช้วัตถุดิบจากแหล่งธรรมชาติทั่วไป ทั้งบนบกและในน้ำการดำรงวิถีชีวิตมีความจำเป็นจะต้องพึ่งพาความหลากหลายเชิงพื้นที่ พื้นที่ป่า แหล่งน้ำธรรมชาติ หรือพื้นที่ในชุมชนที่อาศัยอยู่

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารของชาติพันธุ์ของในมิติด้านความพอเพียง (Availability) เห็นได้จากสถานการณ์ของนโยบายการพัฒนาของรัฐส่วนกลางได้สร้างผลกระทบต่อความพอเพียงของอาหารดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ของ โดยพิจารณาจากวัตถุดิบที่ใช้เป็นส่วนประกอบของการผลิตอาหารที่หาได้ยากขึ้น เช่น ปลาชิว ยอดหวาย บอน กลายเป็นวัตถุดิบที่หายากขึ้นหรือมีจำนวนไม่เพียงพอต่อความต้องการ “ยอดหวายก็หายาก เขาตัดทิ้งกันหมดมันรกรสวนทุเรียนเขา” (ไสว, สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561)

ภาพประกอบที่ 4 การสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ของ จังหวัดจันทบุรี

รัฐบาลมีนโยบายขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรม เช่น กำหนดให้พื้นที่จันทบุรีเป็นพื้นที่ผลิตผลไม้ ส่งผลให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งการกำหนดให้พื้นที่ป่าเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ทำให้การเข้าหาของป่าของไม่สามารถทำได้อีก รวมทั้งการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานที่ก่อให้เกิดระบบการคมนาคมที่สะดวก ส่วนการโยกย้ายถิ่นฐานของกลุ่มคนภายนอกสู่พื้นที่ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ของส่งผลให้ความต้องการในการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความต้องการอาหารและวัตถุดิบในการประกอบอาหารเพิ่มสูงขึ้น เป็นการสวนทางกับปริมาณวัตถุดิบในการผลิตอาหารลดลง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ที่มีผลต่อการสร้างความมั่นคงทางอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ของ จะเห็นว่า ด้านความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ในปัจจุบันไม่สามารถรักษาวิธีการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมไม่สามารถดำรงอยู่ได้ การผลิตอาหารแบบดั้งเดิมต้องมีการปรับเปลี่ยนวัตถุดิบหรือลดการใช้วัตถุดิบ หรือแม้แต่การซื้อวัตถุดิบจากในตลาดทั่วไปแทน เช่น การปลูกข้าวเจ้า ที่มีพื้นที่การผลิตลดลง การทำขนมควยลิง เป็นขนมพื้นบ้านดั้งเดิม มีส่วนผสมของแป้งข้าวเจ้า แต่เมื่อมีการลดพื้นที่การปลูกข้าวเจ้า ทำให้พื้นที่การปลูกข้าวของกลุ่มชาติพันธุ์ของ ลดจำนวนลง อีกทั้งการเข้าหาของป่าไม่สามารถทำได้อีกต่อไปเนื่องจากภาครัฐเข้ามากำหนดเขตพื้นที่อุทยาน ทำให้การจัดการด้านอาหารมีการปรับเปลี่ยนไป เช่น การซื้อวัตถุดิบจากตลาดการค้าทั่วไปแทนการหาอาหารจากป่า

สามารถอภิปรายได้ว่า การโยกย้ายถิ่น การพัฒนาของรัฐ รวมทั้งการไหลบ่าของกระแสวัฒนธรรม อาทิ อาหารสมัยใหม่ที่เน้นความสะดวก รวดเร็ว ตลอดจนกระบวนการผลิตเชิงอุตสาหกรรม ทำให้ชาติพันธุ์ของ ไม่สามารถรักษาวิธีการผลิตอาหารแบบดั้งเดิมได้ต่อไป การผลิตอาหารแบบดั้งเดิมมีการปรับเปลี่ยนทั้งส่วนผสม วัตถุดิบ บางชนิดสามารถซื้อหาได้ตลาดทั่วไป เช่น การปลูกข้าว และกระบวนการโม่แป้งเพื่อทำขนม ผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาหารที่เกิดขึ้นประกอบด้วยสาเหตุสำคัญอย่างน้อย 2 ประการคือ 1. การเปลี่ยนแปลงนโยบายรัฐส่วนกลาง และ 2. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากน้ำมือของมนุษย์และธรรมชาติ ส่งผลให้กลุ่มชาติพันธุ์ไม่สามารถผลิตอาหารที่ใช้ทรัพยากรในชุมชนมาเป็นฐานในการผลิต กลุ่มชาติพันธุ์ของ ไม่สามารถเข้าถึงอาหารได้อีก

ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) (ม.ป.ป.: ออนไลน์) กล่าวว่า “หัวใจของความมั่นคงทางอาหาร” คือ “หากจะสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับชุมชน ชาวบ้านต้องสร้างระบบการพึ่งตนเองและการพึ่งพากันเองในชุมชน” แม้ว่าความมั่นคงทางอาหารของชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทรัพยากรทางอาหารและวิธีการผลิตอาหารของชุมชน ที่มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ แนวนโยบายการพัฒนาของรัฐส่วนกลาง ระบบทุนนิยมที่มีผลให้ระบบการผลิตมีการเปลี่ยนแปลงด้วยการนำเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาใช้ การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และอิทธิพลทางวัฒนธรรมสมัยใหม่ แต่การสร้างความมั่นคงทางอาหารควรดำเนินการผ่านระบบเกษตรกรรม ชาวบ้านจะต้องผลิตอาหารด้วยตัวเองรวมถึงการดูแลแหล่งอาหารธรรมชาติ เพื่อให้

สามารถเข้าถึงอาหารได้ นอกจากนั้นในการแลกเปลี่ยนอาหารระหว่างเครือญาติและเพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ร่วมกัน สามารถทำให้เกิดความมั่นคงทางอาหารเกิดการสร้างระบบการเกื้อหนุนและพึ่งพาช่วยเหลือกันผ่านการรวมกลุ่ม เช่น ธนาคารข้าว หรือกองทุน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐ

1.1 ภาครัฐในส่วนกลางควรมีการส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรที่เป็นฐานการผลิตอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะทรัพยากรการผลิตในระดับชุมชนบนพื้นฐานของการให้สิทธิแก่ชุมชนในการจัดการ และการพัฒนาแหล่งทรัพยากรทางอาหารด้วยตัวของชุมชนเอง

1.2 ภาครัฐในระดับท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมการผลิตอาหารที่พึ่งพาความหลากหลายเชิงพื้นที่ผ่านวัฒนธรรมประเพณีภายในชุมชน ซึ่งจะช่วยให้วัฒนธรรมการผลิตอาหารดำรงอยู่นอกจากนั้นจะเป็นการช่วยรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่อีกทางหนึ่ง

2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาครัฐกิจเอกชน

2.1 ภาคเอกชนควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาอาหารท้องถิ่นสู่ความเป็นสินค้าในระดับสากล ภายใต้กระบวนการผลิต และการจัดจำหน่ายที่เป็นระบบ

2.2 ภาคเอกชนควรส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะการบูรณาการวัฒนธรรมอาหารสมัยใหม่กับวัฒนธรรมอาหารดั้งเดิมของชาติพันธุ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ผสมผสานกับการท่องเที่ยวชุมชนในปัจจุบัน

3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อภาควิชาการ

3.1 ภาควิชาการควรมีการผลิตสื่อการเรียนการสอน หรือการจัดทำเป็นหลักสูตรการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นทางด้านอาหารและความหลากหลายทางชีวภาพเชิงพื้นที่ให้เยาวชนคนรุ่นใหม่ได้ตระหนักถึงคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติที่มีในชุมชนท้องถิ่น

3.2 ภาควิชาการควรมีบทบาทสำคัญในการศึกษารวบรวมวัฒนธรรมอาหารที่เป็นองค์ความรู้ของท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

3.3 ภาควิชาการควรมีบทบาทในการเป็นกลไกสนับสนุนการขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมในมิติทางด้านอาหารของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้เป็นที่แพร่หลายในระดับประเทศ และระดับภูมิภาค

บรรณานุกรม

- Dreze Jean and Sen Amartya. (1989). *Hunger and Public Action*. Oxford: Clarendon Press.
- กลุ่มชาวบ้านหมู่ที่ 6 ตำบลตะเคียนทอง. (2561) สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 30 กันยายน 2561.
- จิรเดช อรชุน. (2555). *กลุ่มชาติพันธุ์ของ : รูปแบบการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ*. วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2542). (ม.ป.ป.). *ปฏิบัติการวิจัยทางสังคม*. เอกสารประกอบการสอนหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
- ยศ สันตสมบัติ. (2544). *ความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน*. ศูนย์ศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิจัยเพื่อท้องถิ่น, ฝ่ายสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ. (ม.ป.ป.). สืบค้นจากhttp://vijai.trf.or.th/Activity_detail.asp?topicid=867.
- วิรัชพัชร ประเสริฐศักดิ์. (2555). *แนวคิดและค่านิยมของความมั่นคงทางอาหาร*. สืบค้นจาก<http://www.polsci.tu.ac.th/fileupload/36/24.pdf>.
- ศูนย์ข้อมูลภูมิศาสตร์สารสนเทศศาสตร์คณะภูมิสารสนเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา (2558). สืบค้นจาก<http://geo.buu.ac.th/GOI/EGIS/index.php?action=other>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี. (2560). *ประวัติศาสตร์และความเป็นมาของจังหวัดจันทบุรี*. สืบค้นจาก<http://province.m-culture.go.th/chanthaburi/history.html>. 20 มีนาคม 2560.
- สินธุ์ชัย ศุภรเสพ และคณะ. (2558). *กลไกบูรณาการความแตกต่างทางชาติพันธุ์: การสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในภาคตะวันออก*. ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย โดย สำนักบริหารโครงการวิจัยในอุดมศึกษาและพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ, สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- สุรเชา สุพรรณไพบูลย์. (2530). *การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยราไพพรรณี.
- ไสว ไม่ปรากฏนามสกุล. (2561). สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 25 กันยายน 2561.

